

GYERMEKÁLDÁS

A szerkesztő asztalán nagy mennyiségű hirtudósított levelet hever. A világ minden tájáról érkeztek, apróbbak, hosszabbak, a távirati irodák, a tudósítók jelentései. A holnapi lapnak nagyrészüket hozni kell. A szerkesztő beletúr a hírhalmazba, némelyikbe beleolvas. „... a Mann városában pénteken az óriási esőzés következtében keletkezett árvíz száznál is több halálos áldozatot követelt. Az eddig megtalált holttestek száma volt ennyi, de a közlemény szerint számítani lehet arra, hogy az összeomlott házak romjainak eltakarítása során még újabb holttesteket találnak. A kórházakban kétszázötven sebesültet kezelnek.” Közben azt gondolja, hogy száznál is több halott alig jelent valamit. Vietnamban a szabadságharcosok csaknem félmillió ellenséges katonát semmisítették meg. Azok is halottak. Azok is emberek.

De nem megy így. Mindent el kell olvasni, át kell rágni magát az anyagon. Olyan személytelenül, amennyire lehetséges. Ha egy pillanatra behűnyja a szemét, akkor mégis látja az apróságot, alig két hónapos, de már is egyéniség. A szeme olyan szép, mint az anyjéé. „A felsőcsatári talkumbányában egy levált kődarab ráesett Csillag Ferenc negyvenkétéves vajújára, aki a helyszínen meghalt”. — A helyszínen meghalt — ismétli meg magában. Talán iparitanuló fia, fodrász lánya volt, akik most feketében járnak a felsőcsatári utcán. Lehetett iszákos, durva, most mindent megbocsátanak neki. Kérges tenyerét estéknél ölébe ejti a felesége, szemét vörösré marta a sírás. Ez maradt, nézi a tenyerét. Annyit dolgozott már életében, hogy elmondani is nehéz lenne. Másoknak három élet kevés volna hozzá.

Júlia a legszebb lány volt az osztályon, s most határozottan emlékszik, hogy hosszú ideig észre sem vette, ahogy a legyet sem vesszük észre, amíg az orrunkra nem száll. Így málik szét a nemes tartózkodás legendája. Akinek nincs jövője, annak nem lehet sikere a nőknél. Igaz, mindig akadnak kivételek, mint a szőke Beleznai, ez a süket alak akinek olyan a jövője, akár a mézesbödönbe esett bogaré. Buknak rá a nők, az isten bocsássa meg nekik. Amikor jóval később a szerkesztőséghez került, Júlia már a menyasszonya volt, de akkor már a szőke Beleznairól is tudott mindent. Tulajdonképpen nem történt közöttük semmi... Ugy hitt a lányban, hogy erre az egyetlen lapra épített mindent. Nem volt sültbolond, ismerte a nőket, tudta róluk, hogy nem angyalok, nem ördögök, mint ahogyan a férfiak sem azok. De Júlia egészen más volt, mert mindig más, jobb az annál, mint amilyen, akihez tartozni akarunk. Még a szemünket is behűnyjük, ha kell, hogy ne lássunk.

„Bosszúból követték el a kispesti gyilkosságot. Néhány órával később mindketten rendőrkezdre kerültek. Beismerték a szörnyű bűncselekmény elkövetését és elmondták, hogy az özvegyasszonyt bosszúból gyilkolták meg.” Egy sírkövel megint több lesz a kispesti temetőben — gondolja a szerkesztő. De mi lehet az, amiért ölni kell, mi az, ami egy emberélet kioltásával megbosszulható? Hiába teszi fel a kérdést, nem tud válaszolni rá, olyan ez, mint a képrejtvény, azokkal sem boldogul soha. Egy házaspár, két ember, nagyjából olyanok, mint bárki más, egy napon kést, fejszét fognak és felindultságukban megölnék egy öregasszonyt, aki könnyen lehet, hogy semmivel sem rosszabb náluk. Törékeny és olcsó valami az élet. Még furcsább, hogy az ami egyik helyen bűn, a másik helyen erény. S még a föld ugyanazon pontján is egyszer becsület, másszor gazemberség lehet valami.

„A Thuan Phong dél-vietnami személyhajón asszonyok és gyerekek utaznak Dau Tingbe. Két amerikai helikopter kering a fejük felett. Géppuska és rakétatűz a parton állók közül néhányan menteni készülnek a szerencsétleneket, ők sem érik meg a holnapot. Több, mint kétszáz halott.”

Polgári esküvő volt. A háború utáni nemzedéket már nem kötik annyira a formások, nincs jelentőségük a hagyományoknak, az életközösség biztosítéka, ha van ilyen, valahol mélyen fészkel az emberben. Ez a biztosíték végső soron minden korban az emberség, az emberség mértéke lehetett. Igen, az emberség. „Bin Dhin tartomány. Jönnek a dél-koreaiak. És amikor elmennek, félszáz ember holtteste beszél a támadásról. A holttestek között huszonkettő gyerek, ugyanennyi asszony, néhány aggastyán. S aki él, többé nem feledheti ezt a napot. A megerőszkolt kislányok sem.”

Júlia ma is szép, de akkor olyannak tűnt a szemében, mint egy harmatcsepp, amiben akárki megláthatja magát, sem rosszabbnak, sem különbnek, mint amilyen. Az esküvőn fehér korztűmöt viselt, a haját kontyba tűzte. Az ünnepi vacsora is egyszerű volt, a fölfokozott jókedv, az olcsó érzélgősség elkerülte az asztalukat. Abban az évben valahogy úgy alakult, hogy a szabadságukat nem sikerült az esküvő utáni napokra időzíteni, a vasárnap hamar elszaladt és a hétfő már alig volt más, mint az elkövetkező számtalan szürke hétköznap egyike. De azon a napon mindketten úgy érezték, hogy boldogok lesznek.

„A chillei kormány és a rézbányászok között több hete tartó feszültség véres incidenseket okozott. A rendőri és katonai erők csaknem száztagú osztagát küldték a sztrájkoló bányászok ellen, akik egy szakszervezeti épületben tartózkodtak. A két csoport között tűzharc is folyt, amelynek öt halálos és huszonöt sebesült áldozata van.” A kapitalizmusban a nagyobb darab kenyérért, a betevő falatért foggal, körömmel kell harcolni. Ez a gondolat olyan természetességgel villan fel benne, mintha arra gondolna, hogy a házakon ablakok vannak. A rendőröket, a katonákat is a szükség kényszeríti arra, hogy fegyvert fordítsanak az embertársaik ellen, de a szerepük visszataszító. Visszataszító, mert nemcsak lövöldözéssel lehet kenyeret keresni, s ennél tulajdonképpen éhendögleni is tisztességesebb.

„Sukarnó indonéz elnök átadta a hatalmat Suharto tábornoknak, aki azonnali hatállyal véglegesítette az Indonéz Kommunista Párt és más haladó szervezetek

betiltását. A hatalomátvétel gyorsan, harc nélkül zajlott le. A főváros kulcspontjait megszállták a szárazföldi hadsereg egységei, és Suharto tábornok utasítására sok ezer jófelfegyverzett katona érkezett Djakartába.”

A házasságuk első éve szép is volt. Jártak külföldön, kocsit vettek, kialakították a napjaik, estéik, éjszakáik menetrendjét, mint akik egy hosszú, kiegyensúlyozott életre rendezkednek be. Júlia egy év után már azt is tudta, hogyan fordul feléje a férje lefekvéskor, ha csókolni akarja, s kicsit fanyar mosollyal mit mond, ha végzett. Aztán lassan hátat fordít és magára húzza a takarót.

A híranyag lassan fogy. Nem elég elolvasni a szöveget, osztályozni, rangsorolni kell. És meghúzni ott, ahol túlságosan hosszú lére eresztették a tudósítók. Az újságolvasóknak úgyis a könyökükön jön már ki minden, a légi katasztrófák, a családi tragédiák, a halottak, a sebesültek. A szomszéd faluban haldokló öregasszony éppen olyan messze esik tőlük, akár a new-yorki négernegyed az endrefalvai cigányteleptől.

Nem lehet megakadályozni az ember saját gondolatainak beleékelődését a híranyagok szürke tényei, símán gördülő mondatai közé. Házasságuk fénykorát jelentette az a néhány hónap, amikor egy irodalmi díj megnyerésével anyagi helyzetük kiegyensúlyozódott. Az ünnepélyes díjkiosztás után Júlia meleg, nedves szemmel mosolygott rá, nagyon jól emlékszik, milyen boldogok voltak azon az éjszakán. Aztán a közérzetük fokozatosan romlani kezdett, hogy mikor indult meg a lavina, ma már nehéz lenne megállapítani. Talán akkor, mikor egy napon, mintha összebészéltek volna, egyszerre mindketten gyereket akartak . . .

„Szombaton Párizsban közzétették De Gaulle tábornok, francia köztársasági elnöknek a NATO államokhoz intézett üzenetét. Az emlékiratnak nevezett levél körülbelül öt gépelt oldal terjedelmű és lényegében Franciaország aktív NATO tagságának beszüntetését jelenti be a határidő megjelölése nélkül.”

Akkor aztán újra két gyönyörű hónap következett, szinte újraélték a mézes-heteket. Ahogy a hetek teltek, egyre inkább úgy járt haza, rohanva, örömhívre éhesen, mint aki régen esedékes levélre vár, s amikor kinyitja a postaszekrény ajtaját, megdöbben, hogy nincsen benne semmi. Hónap, hónap után, nincsen benne semmi. A szájjuk lassanként megkeseredett. Annyira várták, annyira beleélték magukat, hogy a számtalanszor megálmodott gyerek nélkül a lakás kegyetlenül üresnek tűnt, s nagyon hidegnek, még a meleg fűtőtest mellett is vacogva kuporogtak esténként. Alig beszélgettek egymással, néha már egymás tekintetét is kerülték. Végül orvoshoz fordultak.

„Az ejtőernyősök feladata az, hogy égessenek fel, romboljanak össze mindent, minden ehetőt és lakhatót. S az ejtőernyősök minden útjukba kerülő házat földig égetnek. Minden főzőedényt összetörnek, minden banánpalmát kivágnak, minden matracot felhasítanak . . .”

Azon a napon, amikor mindketten vizsgálatra jelentkeztek a híres professzornál, Júlia felmondott a munkahelyén. Pár nappal az orvosi vizsgálatok után elment a vizsgálati anyagért a professzorhoz, aztán este csak annyit mondott, hogy kezelésre kell járnia, gyenge a méhe, egyéb problémák is vannak, de bíztatták, nyugodjon

meg, rövidesen gyereket szülhet. „ . . . északon találkoztak az amerikaiak az iskolás gyerekekkel. Ők fent voltak, a gyerekek pedig, akiket bombáztak lent. Ötvenhét iskolásgyereket öltek meg.” Ötvenhét iskolás gyereket öltek meg . . . Ötvenhét iskolás gyereket öltek meg . . .

A szerkesztő rutinosan, elolvasás nélkül félretolja néhány jólismert hirmagyarázó írását. Ezekkel nem lesz baj — gondolja. Csak a címetek futja át. „Budapesten tartja ülését a Béke-világtanács elnöksége.” „Johnson újabb hatalmas összegeket követel a vietnami háború céljaira.” Júlia három hónapig rendszeresen járt kezelésre, később is havonként néhány délutánt a rendelőben töltött. Megtörtént, hogy késő este jött haza, azt mondta, hogy a barátnőjével találkozott, vagy a szabónőnél volt. Esetenként moziba is elment. Különböen alig nyúltak egymáshoz, lefekvés után hátat fordítottak, de sokszor csak álmatlanul forgolódtak az ágyon. Idegeik feszültek voltak, egyetlen moccanás is éles késként hasított a dobhártyájukba, s a görcs nehezen olvadó jégdarabként kúszott végig a hátgerincükön.

Hetenként egyszer mégis mindent megpróbáltak, de kínessá vált minden mozdulatuk, a kitérüléseik csírájukban megfulladtak. A rögeszmés, kusza gondolatok mázsás súlyként ültek rájuk, forróságuk számtalanszor lehűlt, kihűnyt, mint amikor egy dézsa hideg vízzel leöntik a vörösítő parazsat, csak szén marad utána, ami nem melegít, hanem kormol és befeketíti az embert. Végül mégis terhes lett Júlia. Egy délután közömbös hangon jelentette be, hogy anya lesz. Akkor karjaiba kapta és összecsókolta mindenhol, ahogyan ifjú házasságokban. Néhány éjszakán át úgy érezte, hogy úgy szeretik egymást, mint még talán soha. De Júlia valahogy furesza maradt, tartózkodó, ezt csak egy hét után vette észre. Mintha egyszerre valaminek vége szakadt volna, ami házasságukat összetartja. Így képzelődik az ember. Csak a gyerek, ez az aranyos kisgyerek hozhat helyre mindent.

„Indira Gandhi, India miniszterelnöke Washingtonba való utazása során Párizsban De Gaulle elnökkel találkozik. Ugyanez a hírforrás jelenti, hogy Indira Gandhi amerikai útja után Moszkvába is ellátogat.”

A szerkesztő este hazamegy a családjához, a lap addigra már összeállt, a rotációs gépek éhesen várják az anyagot. Ahogy belép a lakásba, Júlia a belső szobában a szekrény mellett áll, egy bőröndbe pakolja a ruháit, ezt rögtön látja. Köszönnek egymásnak, aztán hosszú ideig csend van. A csecsemő a gyermekágyban alszik, apró pihegése betölti a szobát.

— Elmegyek — mondja az asszony, de addig hosszú másodpercek telnek el.

A szerkesztő csak bámul maga elé, már leült a fotelba, most nem tud fölállni. Mint akinek a fél lábát levágták, az izmok a csontknál megtorpannak, aztán valami görcsös fájdalom belehasít a combcsontba.

— Nem mehetsz el . . . Ezt nem gondolhatod komolyan — mondja később nehezen.

— Elmegyek Péter, ne is kérdezz semmit. Hidd el, jobb lesz így. Nekem is, neked is fáj . . . Ne kínozzuk egymást!

— De ez nem lehet igaz. Miért mennél el? Jó, rendben van, sokat szenvedtünk, de még minden rendbe jöhet. Nem mehetsz el! Nem teheted meg.

— Te szenvedtél? — kérdezi az asszony. — Nem. Én szenvedtem. Péter.

— Igen . . . Gyakran durva voltam, ideges, kíméletlen, de én is szenvedtem. Meg kell értened!

— Megértem. Ezért ne is kérdezz semmit. Elmegyek.

A férfi gondolatai botladoznak a napi híryanagyfoslányok félmondatai között. „ . . . Csillag Ferenc negyvenkétéves vajúrra, aki a helyszínen meghalt.” „ . . . árvíz száznolcvan halálos áldozatot követelt.” „Bosszúból követték el a kispesti gyíkosságot.” „ . . . asszonyok és gyerekek utaznak . . . Géppuska és rakétatűz . . . kétszáz halott.” „ . . . félszáz ember holtteste . . . tűzharc . . . öt halálos és huszonöt sebesült áldozat.” Elborul az arca, szempillája remegni kezd, mint az esztergagépen a gyengén felerősített, vékony védőlemez.

— Van valakid? — kérdezi.

Júlia nem válaszol. Csend van.

— Van valakid? — ismétli meg a kérdést a férfi.

— Ne kiabálj! Felébred a gyerek. — Aztán dacosan fölveti a fejét. — Ha annyira tudni akarod, van.

A férfi felugrik a fotelból, ütni készül.

Az asszony az arca elé kapja a kezét.

— Ne nyúlj hozzám, te állat! Ne nyúlj hozzám, mert kiáltok. Felordítom az egész házat, hadd lássák meg, hogy milyen vadállat vagy.

— Vadállat vagyok?! Állat vagyok, mert reggeltől estig görnyedek az íróasztalnál . . . De innen nem mész sehova! A gyereket se viszed! Te elmehetsz, majd kiheverem, de ő, az én gyerekem marad . . .

— A te gyereked?! — Az asszony elcsuklik és rekedten fölkapag. — A te gyereked? Mit gondolsz, hova jártam, hogy lehessen gyerekem?

— Te . . . — hörgöve kap az asszony torka felé.

— A gyerek nem a tiéd! — kiáltja az asszony és zokog. — Te semmit sem csináltál! Én mocskos vagyok, de te mocskoltál be . . . De ennek vége! Többé semmi közöd hozzám, a gyerekekhez se! Hagyj engem! Én nem tudok így élni, értsd meg, nem tudok így élni . . .

A férfinak összeszorul a torka, a könnyek hangtalanul csorognak végig az arcán. Nem lát semmit, nem gondol semmire, csak elengedi magát. Most minden egyszerre fáj, minden ráül, mindennek a lényege, minden ami a világon rossz, fájó, felháborító és embertelen.